

Emotie bij honden

Tekst: Sieneke Groenman Fotografie: Nel van Wijngaarden

Wie zegt niet over zijn hond dat hij bang is als hij bibberend in zijn mand kruipt bij het horen van vuurwerk en dat hij blij is als hij je enthousiast begroet als je thuiskomt. Voor hondeneigenaren is het heel normaal om zaken als angst, vreugde en verdriet te herkennen en benoemen bij hun hond.

Dat is zeker niet voor iedereen gebruikelijk. Emoties bij dieren worden ook tegenwoordig nog door hele volksstammen ontkend. Het wordt gezien als overdreven dierenliefde of als gevaarlijk. Antropomorfisme, het toekennen van menselijke eigenschappen aan niet-menselijke wezens (planten, dieren en dingen) zoals de dappere wolf en het edele paard, is lange tijd verafschuwd. Langzaam maar zeker is er een kentering merkbaar in de beleving van antropomorfisme in relatie tot (huis)dieren. De negatieve klank die al sinds mensenheugenis aan die term vastzit, is te herleiden naar de tijd van Plato (400 v. Chr.). De mens zou ver verheven staan boven dieren. Vanuit deze gedachte is het natuurlijk ondenkbaar dat mensen en dieren ook maar in het minst vergelijkbaar zouden zijn. In de 19e eeuw was het Darwin die met zijn evolutieer een ware revolutie ontketende. Niet alleen binnen de wetenschappelijke wereld maar zijn theorieën hadden ook grote gevolgen voor het religieuze en maatschappelijke leven. Darwin behoort geenszins bij de antropo-ontkenners. Hij was er namelijk van overtuigd dat gevoelens en emoties, maar ook verstandelijke vermogens, niet alleen aan mensen voorbehouden waren. Hij heeft ver-

klaard dat zaken als aandacht, herinnering, blijdschap en angst ook, soms in elementaire maar vaak ook in behoorlijk ontwikkelde vorm bij dieren voorkomen. Hij is de eerste geweest die nauwgezet onderzoek heeft gedaan naar emoties bij dieren en heeft zes universele emoties onderkend. Woede, blijdschap, verdriet, afkeer, angst en verbazing stellen ook dieren in staat te overleven in (soms) ingewikkelde –sociale– omgevingen. In zijn boek “Het uitdrukken van emoties bij mens en dier” geeft hij een aantal treffende voorbeelden.

De evolutietheorie van Darwin is gestoeld op natuurlijke selectie. Het individu dat het met zijn lijf en eigenschappen in de gegeven omstandigheden het beste doet, overleeft en plant zich voort. Soorten kunnen zich aanpassen door de jaren heen. Ballast en eigenschappen waar je niets aan hebt, verdwijnen. Eén van Darwins stokpaardjes was “If you don’t use it, you lose it”. In de hersenen bevinden zich twee kernen die specifiek te maken hebben met emoties. Deze ‘amygdala’ komt bij mensen en bij dieren voor. Een wetenschappelijk bewijs voor het voorkomen van emoties bij dieren dus. Dat honden emoties hebben, daarover zijn wij het als hondenliefhebbers allemaal eens. Maar een hond is een hond en blijft een hond, het wordt nimmer een harig mensje. Ook al ben je ervan overtuigd dat hij gevoelens heeft. Het behandelen van een hond, als ware het een mens, kan soms duur komen te staan.

Frans de Waal, de befaamde apenonderzoeker, houdt zich reeds decennia bezig met baanbrekende ontdekkingen. Hij tekent zijn ontdekkingen op in prachtige boeken, zoals

“Van nature goed” (1996) waarin hij ingaat op de beleving van goed en kwaad bij mens en aap en in “Chimpansee-politiek” (1982) waarin hij een boekje open doet over hoe gewiekst ook chimpansees gebruik maken van elkaar bij het verdelen van macht. In 2009 verscheen van zijn hand het boek “Een tijd voor empathie” waarin hij aangeeft dat ook empathie, het je kunnen inleven in anderen, een eigenschap is die hij terugziet bij dieren.

De Waal waarschuwt evenwel voor het gevaar van ‘bambificatie’. De term is gebaseerd op de ontroerende Disney klassieker “Bambi”, waarin een hertenjong zijn moeder verliest doordat zij gedood wordt door jagers. De jonge Bambi overleeft wonderwel en groeit uit tot een moedig volwassen hert dat onwaarschijnlijke avonturen overwint. Het gevaar zit hem in het onwaarschijnlijke. Disney is een ster in het romantiseren en sfeer maken en gaat, daar waar dieren een rol spelen, vaak ver over de grenzen heen van het soorteigen gedrag van dieren. Daarin schuilt een groot gevaar. Het verwachtingspatroon van een dier wordt oneigenlijk. Het dier kan niet datgene bieden dat mensen van hem verwachten en zij kunnen daardoor teleurgesteld in hem raken of hem zelfs dingen kwalijk nemen. Je hond is geen held zoals Lassi of Rintintin. Zie je hond als hond, mét zijn emoties. Het onderkennen van deze emoties is een goede zaak en zal ons helpen bij het beter behandelen van honden. Zolang wij zelf maar met beide benen op de grond blijven staan ten aanzien van onze honden.

Zorg voor de hond